

Leopold R. G. Decloedt
Wilken W. K. H. Engelbrecht
(redactie / redakce)

DIDACTIEK
VAN DE
NEDERLANDSE TAAL EN CULTUUR
IN MIDDEN- EN OOST-EUROPA

DIDAKTIKA
JAZYKA A KULTURY
NIZOZEMŠTINY
VE STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPE

VERENIGING VOOR NEERLANDICI VAN MIDDEN- EN OOST-EUROPA
SOCIETE DES COMENIUS DE MIDDEN- ET D'EST-EUROPE
SOCIETAT COMENIUS MIDDLE- EN OOST-EUROPA
SOCIETAT COMENIUS MIDDLE- AND EAST-EUROPE

COMENIUS
VERENIGING VOOR NEERLANDICI VAN MIDDEN- EN OOST-EUROPA

COMENIUS
SVAZ NEDERLANDISTŮ ZE STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY

Vydavatelství Univerzity Palackého / Uitgeverij van de Palacký Universiteit
Olomouc (Tsjechische Republiek)
1997

*Uitgegeven met de financiële steun van
de Nederlandse Taalunie, het Prins Bernhard Fonds/Anjerfondsen
en het Rectoraat van de Palacký-Universiteit*

Na vydání sborníku přispěli:
Výbor pro propagaci nizozemštiny Nederlandse Taalunie,
Nadace Prince Bernharda Oranžského/Nadace Karafiát,
Rektorát Univerzity Palackého

ACTA COMENII,
SOCIETATIS NEERLANDICORUM EUROPAE CENTRALIS ET ORIENTALIS
AMOS I

ACTA UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS
GERMANICA IX – 1996

INHOUD

Dankwoord	9
Voorwoord	11
Jiřina Holinková, De pedagoog Jan Amos Comenius vanuit Europees standpunt	13

LITERATUURWETENSCHAP

Steve van den Broek, Canonischen <i>Olga Krijtová</i> , Hoe hodïëcentristisch moeten/mogen de literaire colleges zijn?	19 23
Stefan Kiedroń, Lectuur-literatuur-cultuur. Hoe behandel je oudere literaire teksten in de les?	27
Barbara Kalla, Verschillen tussen het Romantisme in Polen en in de Lage Landen in didactisch perspectief	33
Jerzy Koch, Neerlandicus binn en buiten zijn kraal. Hoe vreemd en hoe herkenbaar is de Afrikaanse taal en literatuur voor extramurale studenten neerlandistiek?	39

TAALWETENSCHAP CONTRASTIEF AANGEPAKT

Arkadiusz Brycht, Verschillen in werkwoordcomplementatie tussen het Nederlands en het Duits in didactisch opzicht	53
Jelica Novaković-Lopušina, Interferentie van het Duits als eerste vreemde taal op het Nederlands als tweede vreemde taal	59
Henk Kasai, Partikels en het probleem van hun gebruik	69
Ewa Majewska, Interferentie bij het aanleren van het gebruik van Nederlandse voorzetsels	77
Zofia Klimaszewska, De Nederlandse lexicologie in de didactiek	85

Lektorovali:
drs. Regine van Groningen (MU Brno)
dr. Rudolf Uvira (UP Olomouc)

Wetenschappelijke Raad Amos:
Vědecká rada série Amos:
dr. Leopold R. G. Declerdt
doc. dr. Stefan Kiedroń
dr. Jerzy Koch
dr. Jelica Novakovic-Lopušina

Wilken Engelbrecht (Olomouc)

NEDERLANDS TE OLOMOUC IN EEN BREDER PERSPECTIEF

De geschiedenis van de Nederlandstiek in Olomouc is niet zo heel oud. Weliswaar waren er onder de Jezuïeten, die deze op één na oudste universiteit van Tsjechië in 1573 stichtten, ook een dozijn Nederlandstaligen – ik noem hier slechts JAN DECKER uit Hoensbroek (geb. 1560) en EUSTACHIUS REMGIIUS uit Leiden (geb. 1598), resp. de achstste en de negentiende rector van onze universiteit,¹ maar het zou tot na de laatste Wereldoorlog duren, alvorens er een mogelijkheid kwam om Nederlands te leren. De oprichting van de Nederlandstiek in Olomouc kan daarmee gesteld worden op september 1946, toen de latere Čapek-vertaler AIMÉ VAN SANTEN als stagiair slavistiek in Olomouc kwam studeren en er een cursus Nederlands voor belangstellenden begon te geven. Aan zijn soms wat kleurrijke functioneren in Olomouc maakte de machtsvername van de communisten in februari 1948 een einde: hij ging in 1949 naar Nederland terug.²

Ikzelf kreeg eind 1990 het verzoek van de kathedra voor germanistiek om voor belangstellenden een cursus te geven. Daaruit groeide in de loop der jaren een volwassen vrij-bijvakstudie, van acht belangstellenden in februari 1991 tot een dertig actieve bijvakstudenten op dit moment. Daarbij was en is de financiële hulp van de Nederlandse Taalunie van onontbeerlijk belang.

Hoewel veel Nederlandstaligen van mening zijn dat Nederlands feitelijk niet in het buitenland thuis hoort en je daar het beste Engels kunt spreken, heeft onze kathedra in het voorjaar van 1994 toch de stap gezet om de vrij-bijvakstudie om te vormen in een officiële driejarige baccalaureaatsstudie met de status van derde vak. Ondanks de officiële universitaire autonomie is dit bureaucratisch nog altijd gecompliceerder dan je op het eerste gezicht zou denken. Desondanks hadden we binnen zes maanden, op 18 november 1994, onder codenummer 735/27, de vereiste ministeriële goedkeuring binnen. We mogen elk jaar vijf à tien studenten opnemen. Olomouc is daarmee na Praag de tweede universiteit in Tsjechië, waar Nederlands een officieel examenvak

1) In de bijlage geef ik een overzicht van alle Nederlandstalige docenten aan de Palacký Universiteit en haar Jezuïetische voorganger vanaf 1573.
2) Met dank aan prof. dr. Jiří Skalička en mw. doc. dr. Lucie Topolská voor hun inlichtingen over Van Santen in Olomouc.

is.¹ Ik zou hier de redenen voor deze stap en deze studievorm willen toelichten en willen tonen welke plaats het Nederlands in de samenleving van Olomouc bekleeft. Zoals bekend is het Nederlands aan de Kareluniversiteit in Praag al sedert 1921 aanwezig, aanvankelijk als bijvak bij de Germanistiek en vanaf jaren vijftig ook als hoofdvak – heden als magisterstudie. Een realistische afweging van de structuur van de republiek en van de beschikbare mankracht maakt veel duidelijk: Praag is een stad van twee miljoen inwoners (20% van alle inwoners van Tsjechië) met een universiteit van ruim 25.000 studenten, Olomouc is met ruim honderdduizend inwoners de vijfde stad van het land, terwijl onze universiteit nog geen 10.000 studenten telt. Daarbij was er op het moment van de verzwaring van de studie slechts één leraar in Olomouc werkzaam, tegen drie in Praag.

We kwamen voor de studievorm dus op een baccalaureaatsstudie uit. Deze heeft volgens de hogeschoolwet een driejarig curriculum en kan aan de letterenfaculteit ofwel als zelfstandig vak, of als zgn. derde vak worden gegeven. Op dit moment bestaat de staf in Olomouc uit drie medewerkers. De overweging dat een aantal basisvakken voor alle letterenstudenten gelijk zijn moet toch nog geringe aantal van nu drie docenten doen ons op het idee van een derde-vakstudie met als ingangssjaar het tweede studiejaar uitkomen. De kandidaten voor een studie Nederlands hebben de basisvakken dan al achter de rug en je bent er vrij zeker van dat de student, die zich aannemt, ook tot het slot toe volhoudt: hij of zij heeft immers het moeilijke propedeusejaar al achter zich.

In Praag wordt de studie Nederlands om de twee jaar geopend. Hetzelfde is ook in Olomouc het geval met studies als bijvoortbare Japans of Chinees. Het voordeel daarvan is dat je je kunt concentreren op een bepaalde groep studenten, die je tot het slot toe begeleidt en dat het aantaluren voor de docent beheersbaar blijft. Het nadelen is echter dat je veel geïnteresseerde studenten feitelijk buiten spel zet, wat bij een zgn. 'derde vak' funest kan zijn.

Overigens heeft het animo voor de nieuwe studie ook mijzelf verrast. Iedereen die Nederlands als bijvak geeft, weet dat de interesse aan het begin van het schooljaar het grootst is, in ons geval gemiddeld zo'n 15 nieuwe belangstellenden per jaar. Ongeveer één derde valt al in het wintersemester af, omdat ze ontdekken dat Nederlands toch geen bastard-Duits is en dus heel wat moeilijken anders dan tevoren verondersteld werd, een anderderde deel laat het met de dichterbij komende examens in het zomersemester afweten. Van deze laatste groep zie je vaak velen in het nieuwe wintersemester terug. Gegeven deze ervaringen ging ik er bij mijn meest optimistische schattingen vanuit dat zo'n 5 studenten voor ons eerste studiejaar het maximaal haalbare zou zijn. Verkeerd geschat: het uiteindelijke aantal is op 12 uitgekomen, voor een kleine universiteit als de onze – 9.000 studenten, waarvan 2.500 letterenstudenten – geen slechte score.

Het Nederlands heeft te Olomouc een heel andere functie dan de traditionele functie van wetenschappelijk studievak. Laten we daarom allereerst kijken naar de redenen die studenten hier hebben om Nederlands te gaan doen.

Een bij collega's zeker bekende reden om Nederlands als bijvak te gaan doen, is het feit dat men vrienden of familie, veelal emigranten, in Nederland of Vlaanderen heeft. Je stuit daarbij steeds weer op een zekere mentale verwantschap die tussen Tsjechen en vooral Nederlanders heerst, en die maakt dat Nederlands onder de Germaanse talen sympathieker overkomt dan bijv.

Duits. Je zou dit een emotionele reden kunnen noemen om Nederlands te gaan studeren. Onlangs werd deze emotionele verwantschap weer aardig geïllustreerd tijdens de herdenkingen van het einde van de Tweede Wereldoorlog: de enige buitenlandse festiviteit die door de Tsjechische staatstelevise ČT2 werd overgenomen, was de viering in Arnhem.

Voor veel van onze studenten is Nederlands de taal, waarin hun secundaire literatuur is geschreven. Dat hangt samen met een aantal speciale studies in Olomouc, zoals stemfysiologie, speciale pedagogiek en gespecialiseerde medische en pedagogische afstudeerrichtingen. Hoewel veel van deze secundaire literatuur soms ook in het Engels toegankelijk is, blijft het noodzakelijk om haar ook in de brontaal te bestuderen. Dit is een praktische reden, niet specifiek aan echte belangstelling voor het Nederlands gekoppeld.

Een in Nederland en Vlaanderen tamelijk onbekend gegeven is het feit dat Belgische en Nederlandse bedrijven qua investeringsomvang samen tot de top-tien in zowel Tsjechië als Slowakije behoren. Nederlandse toeristen zijn in Tsjechië en in Slowakije direct na de Duitsers de grootste groep toeristen, met uitzondering van de stad Praag, waar ze na de Italianen op de derde plaats komen. In Moravië en in de Tatra zijn ze sedert 1994 zelfs de grootste groep. Er bestaat dus een grote potentiële behoefte aan mensen die Nederlands kennen in de handel en de toeristenundustrie. Andere sectoren met belangstelling voor het Nederlands zijn de industrie (vertaling van voorschriften en gebruiksaanwijzingen bijvoorbeeld), de rechtelijke macht en de openbare sector. Met name aan tolken Nederlands-Tsjechisch en Nederlands-Slowaaks en vice versa is er een tekort. Dit is een economische reden voor het vak.

Helaas moeten we vaststellen dat de sectoren toerisme en bedrijven Olomouc en de Haná tot op heden nog mijden. Het Nederlandstalige toerisme richt zich vooral op Praag en daarnaast m.n. op Zuid-Bohemien en Zuid-Moravië. Als men al verder naar het oosten gaat, gaat men direct verder naar Slowakije, het Tatragebergte in, dat als wintersportgebied een zekere naam begint te krijgen. De belangrijkste reden daarvoor is dat onbekend onbemind maakt. Nu ligt, vanuit een zuiver Praags standpunt bekken, Olomouc inderdaad in de noordosthoek van het land en is het 'een provinciestadje'. Maar het hangt er maar vanaf, van waaruit je de situatie bekijkt. We kennen dit probleem in Nederland heel goed: Maastricht is vanuit de Randstad bekoken een uithoek, maar neem je Maastricht zelf als centrum, dan is de stad het middelpunt van een gebied met miljoenen inwoners en een economische capaciteit die nauwelijks voor die van de Randstad onderdoet. Vanaf het moment dat de Maastrichtenaars in de jaren zeventig begonnen hun eigen regio niet langer met Randstedelijke ogen te bekijken, is de economie vooruitgegaan en de 'Kop van Zuid-Limburg' een van de belangrijkste groeigebieden van Nederland geworden. Evenzo moet ook Olomouc leren om niet langer met Praagse ogen naar zichzelf te kijken.

Wel, vanuit Olomouc beketen liggen niet alleen de grote Tsjechische steden Praag en Brno, maar ook de Slowaakse centra Bratislava, Banská Bystrica en Žilina, de Poolse grote steden Katowice, Krakau, Opolé en Wroclaw en de wereldstad Wenen binnen een straal van 200 km hemelsbreed van Olomouc verwijderd. Breiden we die straal uit naar 250 km, dan komen plaatsen als Boedapest, Dresden en Linz al in het gezichtsveld. Dit zal mogelijk als kleinsteedsse megalomaniek klinken, maar het is een feit dat Olomouc vóór 1632 inderdaad een handelstempool van betekenis was met goede verbindingen met de zojuist opgenoemde steden. Als mediëvist kan ik niet nalaten even op te merken dat de huidige economische kaart van Europa langzaam meer gelijkenis met de situatie van rond 1350 dan met die van 1950 begint te vertonen. Het verlaat ook de ogenschijnlijk merkwaardige opbloei van centra als Maastricht en Luxemburg in de Benelux.

1) Voor de goede orde zij hier vermeld dat Nederlands bij de Masaryk-Universiteit van Brno van 1950 tot 1955 eveneens een studieënrichting was en aldaar sedert 1947 ontslagen werd als vrij bijvak verregaand is. Plannen voor de oprichting van een baccalaureaatsstudie zoals in Olomouc zijn in een vergevorderd stadium. Bij het ter perse gaan van deze bundel is de status verder verhoogd naar die van een 5-jarige magistersstudie met 25 studenten per 2 jaar. Olomouc is daarmee bijna even groot geworden als Praag.

In het licht van een vergroten van de eigen kansen in de globaal-Europese ontwikkelingen moet ook de opening van het „gemeentelijke informatiebureau“ worden gezien. Zeer nadrukkelijk worden voor dit bureau afgestudeerde studenten met een vloeiende vreemde-talenkennis gezocht. Bij die vreemde talen wordt m.n. gedacht aan Duits, Nederlands, Engels, Italiaans en Frans – in deze volgorde. De Kamer van Handel en Nijverheid van Olomouc is bezig om een profiel van de regio en de stad uit te werken. Ook hier ligt het in de bedoeling om dit profiel o.a. in het Nederlands te publiceren. In maart 1995 was een vertegenwoordiging van de Kamer met enkele bedrijven uit Olomouc op de „Bedrijfsdagen“ in Veenendaal om zich te presenteren.

Ook het opzetten van een netwerk van partnersteden, waarmee de eerste gemeenteraad van na de „Fluwelen Revolutie“ onder leiding van de toenmalige primator HORINEK is begonnen – een beleid dat overigens door de huidige gemeenteraad en de nieuwe primator KOSATIK onvermindert wordt voortgezet – behoort tot diezelfde gedachtegang. Tot die partnersteden behoort naast bekendere steden als Toulouse en Luzern ook het Nederlandse Veenendaal, waarmee in 1992 een partnerschapsovereenkomst werd ondertekend. Dit zal misschien verbazing wekken: Veenendaal is immers veel kleiner dan Olomouc (50.000 tegen ruim 100.000 inwoners), is een relatief jonge plaats (terwijl Olomouc tot de oudste steden van Tsjechië behoort) en is veeleer een regionaal centrum met een zeker plattelandskarakter, terwijl Olomouc de vijfde stad van Tsjechië is.

De regio's lijken echter qua karakter op elkaar: Veenendaal ligt midden in een van de belangrijkste agrarische- en recreatiegebieden van Nederland met de Betuwe, de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe onder handbereik, Olomouc wordt ook wel als de hoofdstad van de Haná, het belangrijkste land- en tuinbouwgebied van Tsjechië aangeduid, terwijl het Oudvadergebergte op slechts enkele tientallen kilometers afstand ligt. Het grootste verschil is dat Veenendaal een hele reeks klappen als het in een aantal van de tabaksindustrie al achter de rug heeft en immiddels een redelijk welvarende gemeente. Olomouc zal nog enkele pijnlijke transformatieprocessen moeten doormaken.

Wellicht juist omdat Veenendaal niet zo groot is en in de jaren zestig een bijzonder moeilijke periode moest doormaken, blijkt de samenwerking in de praktijk bijzonder effectief en voor Olomouc erg nuttig te zijn. Dat heeft ook zijn weerslag op de belangstelling voor het Nederlands. Op het stadhuys van Olomouc is een van de hoofdambeurten het Nederlands goed machtig en in Veenendaal is een hele serie met het interstedelijk platform verbonden mensen met het leren van Tsjechisch begonnen. Dat in 1993, toen de stedenbond een jaar draaide, voor het eerst de gedachten bij de universiteit opkwamen om aan het vrije blyvak Nederlands mettertijd een hogere status te geven, is ook niet helemaal toevallig te noemen. Zeker geen toeval is het dat het stedelijk gymnasium van Olomouc, het „Slovanské gymnázium“ vanaf september 1995 Nederlands als keuzevak gaat aanbieden, waarmee Olomouc vermoedelijk de primeur heeft in Tsjechië. De rector van het stedelijk gymnasium en de huidige lector Nederlands bij de universiteit zitten beiden in het stedenplatform. Ook de „Akademie Jana Amose Komenského“ wil – zo gauw een specialist beschikbaar is – cursussen handelsnederlanders aan gaan bieden. In de ideale situatie, zoals die ons in het stedenplatform voor ogen staat, zal Nederlands op elk gymnasium van Olomouc worden aangeboden en een vaste plaats op zowel het universitaire curriculum, als ook op dat van de handelsacademie hebben. Dat gaat natuurlijk niet van de ene op de andere dag, maar moet systematisch worden opgebouwd.

Dit is een goed moment om even op een rijtje te zetten, waarom het voor onze universiteit belangrijk is om ook Nederlands aan te kunnen bieden:

1. Nederlands is de brontaal van een hele reeks specialistische studies die voor een breed scala van wetenschappen van belang zijn;

2. Nederlands is de taal van de thuisbasis van veel bedrijven die in Tsjechië investeren;
3. Nederlands is de taal van een fors percentage van de toeristen die naar Tsjechië komen;
4. Nederlands is de taal van een van de meest effectieve partnergemeenten van Olomouc.

Neerlandistiek is voor Olomouc dus in de eerste plaats een praktisch vak en pas op de tweede plaats een wetenschappelijk interessant vak. De studenten zullen moeten leren om het alledaagse Nederlands passief en actief goed te beheersen, ze zullen in staat moeten zijn om te tolken en om handelscorrespondentie van en naar het Nederlands te vertalen. Ze zullen hun rol moeten vervullen in het streven van de gemeente, de Kamer van Koophandel en soortgelijke instellingen om de toeristenstromen naar Olomouc af te buigen en om de gemeente en haar regio aantrekkelijker te maken voor Nederlandstalige partners.

Wie ons programma heeft gezien,¹ weet dat het in de bedoeling ligt om zo mogelijk ook Afrikaans en Fries aan te bieden. De vraag is natuurlijk, waarom. Voor het Afrikaans spelen soortgelijke redenen als bij het Nederlands een rol. Zuid-Afrika is heel lang bekend geweest als 'het land van de apartheid'. Op dit moment is de berichtgeving veelal op negatieve wijze verbonden met gewelddadigheden in m.n. Kwazulu-Natal en in de provincie Gauteng.² Dit maakt het voor de meeste mensen onmogelijk om te beseffen, wat Zuid-Afrika óók en vooral is: het economisch krachtigste land van het Afrikaanse continent met de grootste potentiële mogelijkheden. Zo is bijvoorbeeld de elektronisatie van het Tsjechische telefoonnet goeddeels met Zuid-Afrikaanse apparatuur gebeurd. De kracht van het land ligt verder vooral in de agrarische sector: de productie van wol en agrarische producten. Dat zijn producten die aansluiten op wat in de Haná wordt geproduceerd. Afrikaans is niet alleen de moedertaal van de meerderheid van de blanke bevolking, maar bovendien – naast de merendeels alleen regionaal gesproken eigen moedertalen – *lingua franca* voor het grootste deel van de zwarte bevolking: zes van de ruim 40 miljoen Afrikanen spreekt Afrikaans, tegen slechts 2 miljoen Engels.

Sedert 1 januari 1996 is de afdeling Nederlands twee lectoren rijker geworden: de VLaming DRs. THEO F. PUTTEMANS en de Zuidafrikaanse Dr. EDNA S. DEUDNEY. Deze laatste zal voor het Afrikaans verantwoordelijk zijn. Samenwerking met de collega's in Wroclaw is voorzien. In Tsjechië zelf wordt het Afrikaans tot op heden alleen in het kader van het vak „Afrikaanse Studies“ te Praag aangeboden. Het ligt in de bedoeling om eerst een proefcursus Afrikaans op te starten die vergelijkbaar is met de cursussen die we tot 1993 hadden voor het Nederlands. Het effect daarvan zal over de uiteindelijke vorm van de Afrikaanistiek beslissen.

Bij de klassieke Neerlandistiek hoorde – althans in Nederland en Vlaanderen – ook het Fries. Fries is vooral voor germanisten een linguïstisch erg interessante taal als element van de taalbruggen Engels – Fries – Nederlands – Duits en Scandinavische talen – Fries – Nederlands – Duits. Vandaar dat vooral mijn collega's er veel voor voelden om in het kader van de opleiding Nederlands zo mogelijk ook Fries aan te bieden. Bij navraag bij de Fryske Akademy bleek tot onze verbazing dat Fries in Midden- en Oost-Europa alleen in Kiev wordt aangeboden. Daarmee werd ons oorspronkelijke plan om voor dit vak met een nabijgelegen universiteit te gaan samenwerken na gesprekken met de Fryske Akademy en de afdeling Fries van de Universiteit van Amsterdam omgezet in een plan om een centrale vertiendaagse zomercursoos „Fries voor beginners“ voor Midden-Europa met de prof.DR. DURK GORTER, hoogleraar Fries bij de UvA, als docent op te zetten. Deze cursus zal in juli 1997 voor het eerst worden gegeven en als voertaal Nederlands hebben.

Deze cursus, die de deelnemers in principe de mogelijkheid zou moeten geven aan een zomercursus

1) Hier als bijlage 2 opgenomen.

2) Dit is het gebied rondom Johannesburg en Pretoria, tot 1994 aangeduid als de Pretoria-Witwatersrand-Vereeniging-provincie.

Fries voor gevorderden in Friesland deel te nemen, zal toegankelijk zijn voor 2 à 3 studenten per Middeneuropees universiteit waar het Nederlands thuis is.

Tot slot een kleine hartekreet. Ik heb getracht u enig inzicht te geven in de beweegredenen van onze universiteit om van Nederlands een officieel vak te maken en in de plaats die het Nederlands bekleent in de samenleving van Olomouc. Die plaats zou overigens in heel Europa veel steiger kunnen zijn indien Nederlandstalige bedrijven er systematischer toe over zouden gaan om Nederlanders van hun partners te eisen. Nederlanders is immers geen kleine taal. Met haar bijna vijfentwintig miljoen moedertaalsprekers is ze de zesde grootste taal van de Europese Unie. Het economische gewicht van Nederland en Vlaanderen is boven dien enorm; de facto is dit gebied de tweede handelsmacht van de EU, direct na de Bondstrepubliek Duitsland – een feit dat onlangs prachtig geïllustreerd werd door de overname van Barings door de ING-bank in 1995; waar grote Engelse en Amerikaanse banken van de operatie moesten afzien wegens gebrek aan kapitaal, bleek de overname voor de ING-bank nauwelijks problemen op te leveren. Alleen... de ING-bank spreekt in het buitenland Engels.

Wie in mei 1995 het „Certificaat Nederlands als Vreemde Taal“ voor het niveau uitgebreide kennis heeft afgenomen, heeft met de tekst over „Frau Antje“, het Nederlandse kaasmeisje, kennis kunnen maken. Hierin wordt vermeld dat dit oer-Nederlandse symbool uit bijdragen van alle zuiveldrijfstakken wordt betaald, een budget van 90 miljoen gulden. Hoewel ik me ervan bewust ben dat het helaas een weinig realistisch voorstel is, wil ik hier toch het idee opperen dat aan alle exporterende bedrijven een kleine heffing ten behoeve van de presentatie van de taal en cultuur van het Nederlands in het buitenland in de ruimste zin van het woord wordt opgelegd. Deze heffing zou ten goede van de Nederlandse Taalunie moeten komen en weer kunnen bijdragen tot een aanzienlijke verbetering van de positie van o.a. de extramurale docenten die nu in vergelijking met hun Duitse, Engelse, Franse en Spaanse collega's bepaaldelijk onderbetaald worden. Bovendien zouden – evenals dat in Frankrijk min of meer het geval is – de Nederlandstalige bedrijven de morele verplichting moeten krijgen om zich ook als zodanig te presenteren, in plaats van, zoals men nu maar al te vaak doet, juist te trachten om zo min mogelijk Nederlands of Vlaams over te komen. Men vergisse zich niet: dit geld zal door hogere exporten dubbel en dwars worden terugverdiend. ‘Nederlandse’ en ‘Vlaams’ staan in het buitenland bekend als synoniemen voor ‘kwaliteit’. Hiervan getuigt ook het succes van de reclamecampagne van bijv. Nationale Nederlanden Levensverzekeringen in Tsjechië. De campagne toont een wereldbol, waarop tulpen uit de grond schieten en het Nederlandse (kleuren combinaties rood-wit-blauw en oranje) wordt benadrukt. Het niet-benadrukken van het Nederlandse en Vlaams karakter van bedrijven is kortzichtige politiek.

RESUMÉ: Širší perspektiva nizozemštiny v Olomouci

Již od 16. století až do současnosti se na olomoucké univerzitě vystřídalo několik nizozemských mluvčích pedagogů, ale teprve v zaří 1995 se zde poprvé otevřelo bakalářské studium nizozemského jazyka s možností studovat jej jako téma.

Zájem o tento jazyk není malý, o čemž svědčí i 12 nových studentů, kteří v tomto roce započali své studium. Univerzita má nyní jednoho docenta nizozemštiny, drs. Wilkera Engelbrechta, ale již v lednu 1996 zde budou vyučovat i drs. Theo Puttemans a pani dr. Edna Deudney. V příběhu studia budou studentům nabídnuty i kurzy africkánskiny a friztiny. Cílem celého programu je ovládnuti nizozemského jazyka a schopnost používat jej pasivně i aktivně.

V Olomouci, hlavním městě Hané, je nizozemština stále více využívaným jazykem. V r. 1992 se staly nizozemské město Veenendaal a Olomouc partnerskými městy a od té doby se jejich vznahy rozvíjejí na základě vzájemné spolupráce. K poslání tohoto vztahu přispívá i schopnost domluvit se s nějimi přáteli v jejich rodiném jazyce. A to se týká nejen Nizozemstva – vzdály investování nizozemských podniků u nás a turistický ruch jsou celonárodní záležitostí. Nizozemstvu se v Olomouci mohou učit již i středoškoláci. Na Slovanském gymnáziu jako jediném gymnáziu v naší republice je od zaří 1995 možnost studovat tento jazyk v rámci výběrového předmětu.

Resumé: Marie Hrachovcová

Bijlage 1:

Nederlandstalige docenten aan de Universiteit van Olomouc 1573-1995
(Bron: ed. Jan Navrátil, *Kapitoly z dějin Olomoucké univerzity 1573-1973*, Olomouc 1973, 277-367)

Opmerking: De leraren uit de periode 1573-1773 zijn met de door hen gebruikte Latijnse naam aangegeven.

Joannes DECKERUS, SJ (geb. Hoensbroek, 1560), 8e rector, 1607-1612
Edna DEUDNEY (geb. Queenstown district, 1930), docente Afrikaans, 1996-heden
Georgius DURAS DE ORNBURG, SJ (geb. Leiden, 1548), leraar dogmatica 1686-1687
drs. Wilken ENGELBRECHT (geb. Utrecht, 1962), leraar Nederlandse taalverwerving 1991-heden
Duitse grammatica 1992-1994, Middeleeuws Latijn 1993-heden
Lambertus FABIUS, SJ (geb. Leuven (?), 1548), leraar moralica 1590-1596
Godfriedus FRENKENTUS, SJ (geb. 's-Hertogenbosch, 1595), leraar logica 1628, leraar fysica 1630, leraar metafysica 1631
Carolus GROBBENDONK, SJ (geb. Mechelen, 1600), leraar moralica 1632, 4^e decaan der Filosofische Faculteit, 1633-1634
Nicolaus LIMBURGIUS, SJ (geb. in Ned. Limburg, 1545), leraar dogmatica 1582-1583
Theodorus MORETUS, SJ (geb. Antwerpen, 1602), leraar mathematica 1630-1631
Leopoldus NIEUWMAN, SJ (?) (geb. Brussel, 1647), leraar ethica 1677
[Joannes POMMERSHOMME, SJ (geb. Luik, 1602), leraar fysica 1638, ethica 1638-1640, metafysica 1639]

Theo PUTTEMANS (geb. Mechelen, 1950), leraar neerlandstalige literatuur 1996-heden
Eustachius REMIGIUS, SJ (geb. Leiden, 1598), 19e rector, 1652-1655
Aimé VAN SANTEN, extern lerares Russisch 1946-1949
Eugenie VAN SANTEN, extern lerares Russisch 1946-1949
Paulus SCHOEDUS, SJ (geb. Rotterdam, 1548), leraar metafysica 1575-1576
Stefanus SENFT, SJ (geb. Utrecht, ca. 1550), leraar logica en fysica 1586
Joannes WEIJER, SJ (geb. Mechelen, 1597), leraar dogmatica 1636-1642, moralica 1651

Bijlage 2:

De baccalaureatsstudie Nederlandstaliek, zoals goedgekeurd door het Ministerie van Onderwijs, Jeugd- en Sportzaken der Tsjechische Republiek, d.d. 18 november 1994 onder nr. 73527

Parameters:
– derde-vakstudie
– zes semesters (twee blokken)
– toegankelijk voor letteren- en pedagogiekstudenten na een succesvol propedeuse-jaar

– toestemming van de leider(s) van de hoofdvakstudie(s) van de student
– 5 à 10 studenten per jaar

Doelstelling:
– actieve en passieve beheersing van het Nederlands
– gebruik van deze taal m.n. in de handel en het bedrijfsleven

Docenten:
– mevr. dr. Edna S. Deudney (Afrikaans, Vergelijkende Taalkunde)
– drs. Wilken W.K.H. Engelbrecht (Taalverwerving Nederlanders, Taalkunde)
– drs. Theo F. Puttemans (Nederlandse en Vlaamse Literatuur)

Programma:

1e blok [Voertaal Nederlands en Tsjechisch]

- a) *Inleiding in de geschiedenis en cultuur van Nederland en België*. Colloquiaal hoorcollege, één uur per week.
- b) *Fonetiek en morfologie van het Nederlands*. Workshop, één uur. Schriftelijk tentamen aan het einde van het semester.
- c) *Grammaticale oefeningen van het Nederlands*. Workshop, twee uur per week. Schriftelijk tentamen aan het einde van het semester.
- d) *Conversatie in het Nederlands*. Workshop, twee uur per week. Mondeling tentamen aan het einde van het semester.

Aan het eind van het eerste blok legt de student een schriftelijk examen in de vakken b-d af. Kennis van vak a wordt daarbij verondersteld.

2e blok (= 2-3e jaar) [Voertaal Nederlands]

- e) *Linguistiek van het moderne Nederlands*. Hoorcollege, één uur per week. Schriftelijk tentamen eind derde jaar.
- f) *Vergelijkend linguistisch seminar*. Seminar, één uur per week. Geen tentamen.
- g) *Nederlandse en Vlaamse literatuur*. Hoorcollege, twee uur per week. Mondeling tentamen eind derde jaar.
- h) *Grammaticale oefeningen*. Workshop, twee uur per week. Schriftelijk tentamen eind derde jaar.

- i) *Nederlandse conversatie*.
Workshop, twee uur per week. Mondeling tentamens na elk semester.
- j) *Seminar vertalen van en naar het Nederlands*.
Workshop, twee uur per week. Schriftelijk tentamen na elk semester.
- k) *Seminar tolken*.
Workshop, één uur per week. Mondeling tentamens na elk semester.

De vakken h en i worden aan het eind van het derde jaar schriftelijk in het examen *Praktisch Nederlands* geëxamineerd. De vakken j en k worden eveneens aan het eind van het derde jaar schriftelijk in het examen *Tolken en vertalen gescrewd*. Bij beide examens wordt van kennis van het vak *vergelijkende linguistiek* uitgegaan (hierbij wordt er met de hoofdvakken van de student rekening gehouden).

In het zomsemester van het derde jaar dient de student een seminar-werkstuk te maken. Daarbij zal het meestal gaan om een vertaling vanuit het Nederlands in het Tsjechisch van minimaal 20 blz. en een vertaling vanuit het Tsjechisch in het Nederlands van minimaal 10 blz., zulks op basis van de specialisering van de student. Dit werkstuk geldt als semesterfotamen. Gedurende het laatste jaar dient de student één uur per week bij een van beide lectoren voor dit werkstuk een workshop te volgen.

Degene die van plan is om met een magisterstudie verder te gaan, dient bovendien een scriptie over een literair of cultureel onderwerp te schrijven met een minimale omvang van 40 blz.

Baccalaureatsexamen

In het mondelijke baccalaureatsexamen worden de kennis van de Nederlandse (en Vlaamse) taal en cultuur gecontroleerd. De kandidaat dient bovendien in staat te zijn om het Nederlands met een andere taal (bijv. Tsjechisch, Duits of Engels) te vergelijken.

Facultatieve vakken

In het tweede blok zullen de studenten in de gelegenheid worden gesteld om twee weken een intensieve cursus *Fries* te volgen gedurende twee weken per semester. Voorts zullen zij in het tweede jaar 2 uur *Afrikaans* kunnen volgen, welk vak in het derde jaar wordt uitgebreid met twee uur *Afrikaanse letterkunde* per week.